

# Моніторинг способу життя суб'єктів декларування



# Моніторинг



Безперервне стеження  
за будь-яким процесом з  
метою виявлення  
відповідності його  
бажаному результату.

Різновид контролю,  
його пасивна форма, що  
здійснюється за рахунок  
спостереження та  
аналізу.

## Спосіб життя

(з огляду міжнародної практики)



Це нерухомість, рухоме майно, подорожі, оплата навчання, екстравагантні вечірки, гра у казино, виплата позик, сплата податків, витрати на певний стиль ЖИТТЯ

(Моніторинг способу життя, огляд міжнародної практики, можливість застосування в Україні: Проект «Прозорість та доброчесність публічного сектору», Програма розвитку ООН в Україні.)

## Спосіб життя

(загальне визначення)

Це стійка типова форма життєдіяльності особистості й спільноти міра їх входження в соціум, і взаємини з групами, іншими людьми.

(Традиції, звички, стереотипи поведінки, взаємозалежність особи з оточенням, стиль поведінки)

## Спосіб життя

(в контексті застосування норм антикорупційного законодавства)

Типові форми поведінки суб'єкта декларування чи членів його сім'ї, що відображають рівень їхнього життя й вимагають володіння, користування, розпорядження ними майном, грошовими активами, майновими правами, видатки для придбання робіт, послуг, фінансові зобов'язання.

(Порядок здійснення моніторингу способу життя особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування затв. Рішенням НАЗК від 18.05.2017р.)

# Державу цікавить:

Джерела отримання особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, коштів саме на такий спосіб життя, щодо якого є інформація, а також вірогідність використання цією особою переваг публічної служби саме для такого способу життя її та членів її сім'ї.



«Моніторинг»

«Спосіб життя»

«Моніторинг способу життя особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»

Це вибірковий захід, що здійснюється з метою встановлення відповідності рівня життя наявним у особи та членів її сім'ї майну й одержаним ними доходам згідно з поданою декларацією. (ст. 51 Закону України «Про запобігання корупції»)

# Країни, які впровадили практику здійснення моніторингу способу життя особи

Філіппіни

Руанда

Румунія

Нігерія

Монголія

Україна

# Моделі моніторингу способу життя

## «кабінетне дослідження»

З метою перевірки інформації у поданих декларації про майно, а також розгляду отриманих, з відкритих джерел фактів, що свідчать про протириччя у способі життя, що спостерігається та задекларованих статків

«польове дослідження»,  
«візуальне спостереження»,  
«спостереження на місці»

З метою встановлення чи є у особі або членів її сім'ї майно та (або) спосіб життя, що суперечить офіційним задекларованим відомостям

«комбінована», «змішана», «гібридна»



# В Україні «комбінована» модель моніторингу способу життя особи

## «кабінетне дослідження»

відомості, зазначені у декларації,  
відомості з державних реєстрів,  
інформаційних баз даних тощо



+

## «польове дослідження», «візуальне спостереження»

- спостереження за переміщенням особи та членів її сім'ї;
- спостереження за будинками, майном поза будинком;
- спостереження за речами, які носить особа чи члени її сім'ї;
- фотозйомка;
- відеозапис;
- фіксування результатів проведених спостережень.

# Моніторинг способу життя особи

Хто здійснює?

НАЗК  
(його профільний  
Департамент)

З якою метою?

з метою встановлення відповідності рівня життя особи та членів її сім'ї задекларованим даним щодо майна, доходів

На підставі чого?

інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, із ЗМІ та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя особи задекларованим даним

По відношенню до кого ?

- особа що уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- члени її сім'ї.

Який порядок здійснення?

- визначається НАЗК;
- порядок затв. Рішенням НАЗК від 18.05.2017 року

# Моніторинг способу життя особи

Не є

Повною перевіркою  
декларації особи

повна перевірка декларації може  
бути наслідком моніторингу

Штатним прихованим  
стеженням за особою

може бути «втручання» у приватну  
автономію за умови наявності  
підозри, а також із дотриманням  
вимог доцільності, необхідності,  
співмірності

# «Фільтри»

## у використанні ресурсу моніторингу способу життя

### Міжнародно правові акти, які визначають засади моніторингу

- Рекомендації R(2000) Комітету Міністрів державам – членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців;
- Конвенція ООН проти корупції (2003);
- Технічний коментар до неї (2009);
- Декларація активів для державних посадових осіб з метою виявлення колізії їхніх інтересів у процесі здійснення публічного адміністрування...
- Європейська конвенція з прав людини (ст. 8) тощо.

### Національне законодавство

- ст. 51 Закону України «Про запобігання корупції»
- Закон України «Про захист персональних даних»
- КПК
- Порядок здійснення моніторингу..., затв. Рішенням НФЗК від 18.05.2017 року, тощо

# Завдання суб'єкта здійснення моніторингу способу життя

Об'єктивно визначити відповідальність способу життя рівню доходів особи та членів її сім'ї

Не порушити прав на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8 Європейської конвенції про права людини)

# Ст. 8 Європейської конвенції з прав людини про втручання у «приватну автономію»

Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції

Органи державної влади не можуть втручатися у здійснення цього права, за винятком:

- згідно із законом;
- необхідність в інтересах національної та громадської безпеки, економічного добробуту;
- для захисту здоров'я, моралі, прав, свобод інших осіб...



Моніторинг способу  
життя особи

?

Втручання у  
«приватну» автономію  
особи, її особисте та  
сімейне життя

Це:

- синонімічні?
- суміжні?
- протилежні?

правові явища

# Моніторинг способу життя особи передбачає втручання у «приватну автономію» особи

- «пряме втручання» - щодо особи, уповноваженої на використання функцій держави або місцевого самоврядування;
- «опосередковане втручання» – стосовно членів сім'ї такої особи.

Передбачено: «візуальне спостереження», «відкритий огляд на місці», «відкриті джерела», «... без надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи».





## Практика ЄСПЛ щодо з'ясування «втручання» у «приватну автономію» особи при здійсненні моніторингу способу життя

Які дії є втручанням у приватну автономію особи:

- таємне спостереження (з записом і без нього);
- фотографування особи;
- діяльність господарського або професійного характеру та заходи, що здійснюються поза межами приватного приміщення особи, навіть в умовах публічності;
- моніторинг дій особи за допомогою фото-, відеоапаратури, якщо відбувається запис даних й такий запис є постійним або ж систематичним.

В той же час моніторинг дій особи у публічних місцях, в т.ч. з використанням фото-, відеоапаратури не є втручанням у приватне життя особи

Що таке «втручання»?

Переслідування особи, системний підхід і збирання даних за умови, що ситуація має приватний характер.

Що таке «приватне життя особи?»

Винятки:



Це переміщення особи поза домом та її контакти з іншими особами

- Спостереження за особою, членами її сім'ї у суто публічних діях;
- Спостереження за майном особи, видимим широкому загалу.

«Програма розвитку ООН в Україні»

# Перелік питань у практиці ЕСПЛ щодо вирішення питань «втручання» у «приватну автономію» особи при розгляді справ, пов'язаних із здійсненням моніторингу способу життя особи

За даними «Програми розвитку ООН в Україні»

1. Чи присутні «сімейне життя», «приватне життя», «житло», «кореспонденція», у матеріалах справи?
2. Чи мало місце втручання у здійснення права?
3. Чи було таке втручання допустимим?
4. Чи було втручання здійснено згідно із законом?
5. Чи було втручання здійснено для однієї із зазначених цілей у ст. 8.2 ЄКПЛ?
6. Чи був захід з моніторингу спрямований на конкретну особу?
7. Чи були персональні дані оброблені або використані у спосіб, що становить втручання у здійснення права на повагу до приватного життя?
8. Обґрунтовані очікування особи щодо приватності є значущими, але не обов'язково вирішальним фактором.
9. Чи існує нагальна соціальна потреба у певному обмеженні Конвенції?
10. Якщо існує, то чи відповідає цій потребі конкретне обмеження?
11. Якщо так, то чи є воно співмірною відповіддю на цю потребу?

# «Тест на пропорційність» при здійсненні моніторингу способу життя особи

## «тест на пропорційність» у широкому розумінні

- доречність
- необхідність
- співмірність
- «справедливий баланс приватних і публічних інтересів»

## «тест на пропорційність» у вузькому розумінні

- «справедливий» баланс приватних та публічних інтересів особи

# «Тест на пропорційність» при здійсненні моніторингу способу життя особи (у широкому розумінні)

## а) доречність

- Законність;
- Правова визначеність;
- Відповідальність легітимній межі.

## б) необхідність

- Мінімізація втручання у «приватну автономію» особи;
- Перевага у використанні менш інтрузивних засобів;

## в) співмірність «справедливий баланс» приватних і публічних інтересів

- баланс публічного і приватного інтересу;
- баланс «негативного» результату для особи і «позитивного» результату для публічних інтересів;
- відшкодування завданої приватній особі шкоди
- оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єкта публічної адміністрації

## Проблемні аспекти у використанні ресурсу моніторингу способу життя особи

- відсутність нормативного закріплення критеріїв «вибірковості» моніторингу;
- «дефективність» правового статусу моносуб'єкта здійснення моніторингу;
- ефекти «плодів отруйного дерева» у процедурі здійснення моніторингу;
- відсутність законодавчого врегулювання засад взаємодії моносуб'єкта здійснення моніторингу із суб'єктами, спеціально уповноваженими у сфері протидії корупції, за наслідками здійснення моніторингу;
- наявність оціночних положень, що зумовлює можливу варіативність їх тлумачення, створює підґрунтя для прояву суб'єктивного розсуду у процесі правозастосування («відкриті джерела інформації», «надмірне втручання у право на недоторканість особистого і сімейного життя особи» тощо.)